

ΒΗΜΑ *Magazine*

**Ο ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΖΕΤΑΙ ΣΕ ΜΙΑ ΑΠΟ
ΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΤΕΡΕΣ ΓΕΤΤΟΝΙΕΣ,
ΠΕΡΙΓΡΑΦΕΙ ΤΟ ΦΙΛΟΛΟΞΟ
ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ, ΜΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΙΜΑΤΙΚΗΣ
ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΗΓΕΙ ΓΙΑΤΙ
ΔΕΝ ΘΕΛΕΙ Η ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ
ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΝΑ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙ ΕΝΑ
ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ**

ΚΩΣΤΑΣ

ΜΙΛΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ 14os ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ NBC BUSINESS SEEDS

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ GRIGORIADIS, ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΜΑΡΝΤΕΝ, ΣΙΝΤΑΛ, ΣΤΙΚΙΝΑ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΓΟΥΛΙΑΝΤΕΝΣΤΙΝ ΤΕΡΑΣΤΙΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ, ΑΠΑΤΕΣ, ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ, ΟΜΕΡΤΑ ΕΠΙΣΠΕΔΟΥ ΜΑΦΙΑΣ

9 772623 493002 38

ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗΣ

*«Έχω μάθει από ποσὺ νωρίς
ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι απρόβλεπτη»*

Ο Δήμαρχος της Αθήνας εξηγεί στο BHMAGAZINO τι χρειάζεται να γίνει για να αντιμετωπίσει η πρωτεύουσα τις επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης, κάνει την αυτοκριτική του και μιλά για το πολιτικό του μέλλον.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΙΩΡΓΟ ΝΑΣΤΟ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΡΑΣΑΓΑΚΗ

Αεν μπορείς ούτε λίγα μέτρα να περπατήσεις παρά με τον Κώστα Μπακογιάννη χωρίς να τον σταματήσει κάποιος πολύτιμος, είτε για να τον συγχαρεί και να του ευχηθεί καλή επιτυχία στις επερχόμενες εκλογές της 8ης Οκτωβρίου, είτε για να του εκφράσει κάποιο παράπονο. Δεν υπάρχει Κυριακή, γιορτή και σχολή για τον Δήμαρχο της Αθήνας – ειδικά εφόσον βρίσκεται σε προεκλογική περίοδο –, όμως ακόμη και αν είναι κουρασμένος δεν το δείχνει. Το BHMAGAZINO τον συνόδευσε σε μια βόλτα από τον λόφο του Κολωνού μέχρι τα Θυμαράκια και συζήτησε μαζί του για το όραμά του για την πρωτεύουσα, για τα λάθη και τις αστοχίες του και για τη ζωή του όταν ολοκληρωθεί ο κύκλος του στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Κύριε Δήμαρχε, είναι έτοιμη η Αθήνα για ποσότητες νερού σαν αυτές που έπεσαν στη Θεσσαλία;

«Με τέτοιες πρωτόγνωρες ποσότητες νερού δεν θα τα βγάζαμε πέρα. Όπως ακόμα και στο Χονγκ Κονγκ προ ολίγων ημερών που βίωσε τις χειρότερες πλημμύρες των τελευταίων 140 ετών. Είμαστε σε πόλεμο με την κλιματική κρίση και πρέπει να το καταλάβουμε, πρέπει να αλλάξουν το μοντέλο και η κουλτούρα της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, δεν μπορούμε πια να βρίσκουμε δικαιολογίες και άλλοθι για να μην κάνουμε τη δουλειά μας. Είναι γεγονός πως η Αθήνα, έτσι όπως αναπτύχθηκε επί δεκαετίες με λανθασμένες και άστοχες αποφάσεις, είναι μια ανοχύρωτη πόλη. Προσπαθούμε, ξεκινώντας από κάθε γειτονιά, να δίνουμε πραγματικές λύσεις σε πραγματικά προβλήματα, κι έτσι χαρτογραφήσαμε την πόλη και ανακαλύψαμε περισσότερα από 40 σημεία ευαλωτότητας ή επικινδυνότητας. Αρχίσαμε να δουλεύουμε σε αυτά. Ενα-ένα. Γειτονιά-γειτονιά. Αρκετά τα έχουμε ολοκληρώσει, όπως στον σταθμό του ΗΣΑΠ στα Πετράλωνα και στο Θησείο που δεν είχαμε προβλήματα ούτε στην πρόσφατη δυνατή νεροποντή, κάποια άλλα, στη λεωφόρο Ηρακλείου ή στη Ριζούπολη, τα έχουμε δρομολογήσει γιατί είναι πιο απαιτητικά. Μερικά άλλα είναι προγραμματισμένο να γίνουν στην επόμενη πενταετία. Είναι ωστόσο αδιανόητο ότι ο Δήμος της Αθήνας δεν έχει την αρμοδιότητα να ασχολείται με τα φρεάτια σε κεντρικές οδούς, όπως η Βασιλίσσης Σοφίας ή στην οδό Φραντζή. Σκεφτείτε πως στη λεωφόρο Ηρακλείου έπρεπε να πάρουμε ειδική άδεια ώστε να κάνουμε κατ' εξαίρεση το αυτονόητο».

Πώς γίνεται να διαιωνίζεται αυτή η κατάσταση όμως;

«Δεν έτυχε. Πέτυχε. Δεν προέκυψε από λάθος, αλλά επειδή συσσωρεύθηκαν συνειδητές επιλογές αποποίησης πολιτικής ευθύνης πολλών ετών. Όλο αυτό βασίζεται στην αυταπάτη ότι στο τέλος δεν θα την πληρώσει ο εκάστοτε πολιτικός υπεύθυνος, αλλά τελικά την πληρώνει και εκείνος και όλοι μας. Ισα-ίσα, ο μόνος που κερδίζει είναι ο λαϊκιστής αντισυστημικός ακραίος. Όλοι οι υπόλοιποι χάνουμε. Αποφεύγω να χρησιμοποιώ την καραμέλα του μπλεξίματος των αρμοδιοτήτων διότι προσπαθώ πάντοτε να τις υπερβαίνω, πολλές φορές τα καταφέρνω, άλλες φορές όχι, πάντα όμως δίνω τη μάχη. Υπάρχει ένα όριο στον αυτοδιοικητικό ακυβισμό, και αυτό το θέτει ο ίδιος ο νόμος. Όταν λοιπόν εμείς πάμε να κάνουμε ένα έργο αποκατάστασης και συντήρησης της πεζογέφυρας του Αγίου Νικολάου, για παράδειγμα, και να επαναλειτουργήσει μετά από δέκα χρόνια, αυτό είναι πιο βατό γιατί μπορούμε να το πάρουμε πάνω μας με τις νόμιμες εγκρίσεις, ακολουθώντας την τυπική διαδικασία. Όταν όμως στέλνουμε συνεργείο στη Βασιλίσσης Σοφίας, εκεί παρανομούμε, κάποιος υπογράφει κάτι που τον καθιστά εκτεθειμένο, και δεν παρανομεί ο δήμαρχος που έχει, ας πούμε, την πολιτική νομιμοποίηση, αλλά κάποιο υπηρεσιακό στέλεχος. Εμείς λοιπόν λέμε το εξής πολύ απλό, αφού έχουμε την ευθύνη, θα θέλαμε να έχουμε και την αρμοδιότητα».

Μπορεί επιτέλους να ξεκαθαρίσει αυτό το τοπίο;

«Αν όχι τώρα, πότε; Τι άλλο πρέπει να γίνει για να καταλάβουμε ότι έχει αλλάξει ο κόσμος και πρέπει να αλλάξουμε κι εμείς; Θυμίζω ότι μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα είχαμε καταστροφικές πυρκαγιές σε Εβρο και Πάρνηθα, τις απίστευτες αυτές πλημμύρες στη Θεσσαλία. Πρέπει να δώσουμε προτεραιότητα στην κλιματική διάσταση σε όλες μας τις πολιτικές. Στον Δήμο το κάνουμε ήδη, έχουμε μία ρήτρα κλίματος, ακούγεται βαρύγδουπο αλλά δεν είναι. Τα πολλά μικρά κάνουν τα μεγάλα. Στα πεζοδρόμια βάζουμε ψυχρά υλικά που δεν κρατούν τις υψηλές θερμοκρασίες και αποκαθιστούμε τα σιντριβάνια που ανακουφίζουν από αυτές, τοποθετούμε LED στο σύνολο του δικτύου φωτισμού της πόλης, προχωράμε με το δίκτυο ηλεκτροφορτιστών, ενισχύουμε την ανακύκλωση και βελτιώνουμε τη διαχείριση υδάτων με βάση τις αρχές της κυκλικής οικονομίας. Και, φυσικά, προσθέτουμε στην πόλη όσο μπορούμε περισσότερα δέντρα – 7.000 μεγάλα δέντρα έχουμε φυτέψει και συνεχίζουμε. Ανα-

ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

«ΘΕΛΩ ΝΑ ΝΙΚΗΣΩ ΤΟΥΣ ΦΟΒΟΥΣ ΜΟΥ»

Ο καταξιωμένος πρωταγωνιστής μιλά για τη νέα, καθηλωτική, δραματική σειρά του MEGA «Το ναυάγιο», για τον θεατρικό του ήρωα Αρτούρο Ούι και για τα πρόσωπα του ναζισμού.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΗ ΒΑΡΑΚΗ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ
STYLING ΗΡΩ ΤΣΟΥΡΤΟΥ

Συναντώ τον Γιώργο Χρυσοστόμου στο εστιατόριο Art Lounge στον έβδομο όροφο του New Hotel της Φιλελλήνων. Ο ίδιος ανήκει σε αυτή τη σπάνια φυλή των συνεντευξιζομένων που όταν μιλάει δεν στρογγυλεύει τα πράγματα, δεν κρατά ίσες αποστάσεις, βγάζοντας στη σέντρα ακόμη και τον ίδιο του τον εαυτό. Και όμως θα με ξαφνιάσει όταν σε μία αποστροφή του λόγου του θα πει: «Ο φόβος με τον οποίο πάλεψα πιο πολύ στη ζωή μου ήταν αυτό

το περίφημο “τι θα πει η γειτονιά” και το “τι θα πει ο κόσμος”».

Γιατί είναι παράξενο να το λέει αυτό ένας άνθρωπος που μάλλον υπήρξε επαναστάτης όταν 18 χρόνων αγόρι ξεκίνησε μόνος του από μία πολύτεκνη οικογένεια στη Ρόδο που ουδεμία σχέση είχε με το θέατρο, για να βρεθεί στην άλλη άκρη της Ελλάδας, στη Θεσσαλονίκη, και να σπουδάσει υποκριτική στο ΚΘΒΕ, αποτελώντας σήμερα έναν από τους καλύτερους ηθοποιούς της γενιάς του. «Ως ενήλικας διαπίστωσα ότι αρκετά κομμάτια της παιδικής μου ηλικίας κατευθύνθηκαν σε σχέση με τη γνώμη των άλλων» επιμένει. «Το κουβαλούσα αυτό το αίσθημα σαν έναν κόμπο στο στομάχι για χρόνια και δεν ήξερα τι ακριβώς ήταν. Κάπου διάβασα ότι η μεγαλύτερη δυστυχία είναι να προσπαθείς να τους έχεις όλους ευχαριστημένους. Ξέρεις, εμείς οι ηθοποιοί είμαστε ετεροπροσδιοριζόμενοι. Πρέπει να αρέσουμε στο κοινό, στους σκηνοθέτες, τους συναδέλφους. Αυτό το πράγμα ακόμα με κατατρώει, αλλά έχω παλέψει να με παιδεύει σε λιγότερο βαθμό. Θα σου πω το πιο απλό. Παίζεις στο θέατρο και ξαφνικά ένας θεατής τραβάει βίντεο και αποσπά την προσοχή των υπόλοιπων θεατών. Σου λένε: “Μη διακόψεις την παράσταση, μη μιλήσεις, γιατί μετά μπορεί να γράψουν αρνητικά για σένα στα social media”. Η θυμιάμαι που μου έλεγαν στις αρχές ότι πρέπει να χαμογελώ περισσότερο. “Μα δεν το αισθάνομαι, με το ζόρι;” ρωτούσα. “Ναι, γιατί μετά θα πουν ότι είσαι ξινός” μου απαντούσαν».

Πρωταγωνιστώντας στο «Ναυάγιο»

Πάντως κάτι που δεν θα μπορούσε ποτέ κανείς να προσάψει στον Γιώργο Χρυσοστόμου είναι ότι είναι ένας κακός ηθοποιός. Για παράδειγμα, η περυσινή θεατρική χρονιά σφραγίστηκε από τη σαρωτική ερμηνεία του στο έργο του Μπέρτολτ Μπρεχτ «Η άνοδος του Αρτούρο Ούι», το οποίο παρουσιάστηκε σε σκηνοθεσία Αρη Μπινιάρη στον νέο θεατρικό χώρο ARK στην Κυψέλη και επιστρέφει από τις 18 Οκτωβρίου για δεύτερη χρονιά στο ίδιο μέρος. Ταυτόχρονα ο ίδιος πρωταγωνιστεί στη νέα, πολυαναμενόμενη δραματική σειρά του MEGA «Το ναυάγιο», η οποία έρχεται από τον Οκτώβριο στους δέκτες μας. Βασίζεται στο ομότιτλο βιβλίο του Σπύρου Πετρουλάκη, με το σενάριο να υπογράφει ο Γιώργος Κόκουβας και τη σκηνοθεσία ο Γιάννης Χαριτίδης. Ένα all star cast ηθοποιών, ανάμεσά τους ο Γιάννης Στάνκογλου, η Αναστασία Παντούση, ο Γεράσιμος Σκιαδαρέσης, ο Λεωνίδας Κακούρης, η Γιώτα Φέστα, ο Εκτορας Λιάτσος, ο Μιχαήλ Ταμπακάκης, ο Δημήτρης Καπουράνης, η Αμαλία Καβάλη, ο Γιώργος Χριστοδούλου, ο Θάνος Λέκ-

κας, ο Νίκος Γκέλια, ο Γιώργος Σουζές, η Φωτεινή Ντεμίρη, η Μαρία Ζορμπά και άλλοι πολλοί ακόμη είναι οι ήρωες μίας ιστορίας που θα γεννηθεί στα παγωμένα νερά του Αιγαίου όταν το πλοίο «Φοίνιξ» θα βυθιστεί. Η μοίρα θα συνδέσει ανεξίτηλα τους επιζώντες του ναυαγίου, που καλούνται να ξεπεράσουν το πένθος τους, να διαγράψουν τη δική τους διαδρομή για νέα ξεκινήματα που οδηγούν σε αναπάντεχες περιπέτειες, δικαστικές ίντριγκες και δημοσιογραφικές ανατροπές, ταξιδεύοντας τον θεατή παράλληλα στην Ελλάδα του '60, στην Ελλάδα μιας άλλης εποχής, γεμάτης αντιθέσεις, γεμάτης εικόνες από τη χρυσή περίοδο του ελληνικού σινεμά και την πολιτική αναταραχή της δικτατορίας που πλησιάζει, με την ποδοσφαιρική τρέλα, τα λαϊκά τραγούδια και τις φτωχικές αυλές.

«Υποδύομαι τον Απόστολο Κασσιμάτη» αναφέρει ο Γιώργος Χρυσοστόμου. «Έναν άνδρα που είναι ερωτευμένος και παντρεμένος με την Ειρήνη, την οποία ερμηνεύει η Αναστασία Παντούση. Οι δυο τους γνωρίζονται στα Κύθηρα. Εκεί ο Απόστολος έχει βρεθεί καθώς είναι αρωματοποιός και αναζητά διάφορα βότανα. Η Ειρήνη την ίδια στιγμή είναι σομελιέ και έχει σπουδάσει στη Γαλλία. Μαζί φτιάχνουν τη ζωή τους, δημιουργούν ένα εργαστήριο αρωματοποιίας και κερδίζουν έναν διαγωνισμό αρωμάτων στη Γαλλία. Πρέπει λοιπόν να ταξιδέψουν από τα Κύθηρα στην Κρήτη και από την Κρήτη στον Πειραιά για να συνεχίσουν αεροπορικά για το Παρίσι. Θα επιβιβαστούν όμως στο πλοίο “Φοίνιξ” και κάπου εκεί τα πράγματα ανατρέπονται...».

Τον Απόστολο ως ήρωα τον έχει αγαπήσει, όπως εξομολογείται. «Είναι εκ διαμέτρου αντίθετος από τον ήρωα που ερμηνεύω στο θέατρο, τον Αρτούρο Ούι. Είχα μάλιστα προτάσεις στην τηλεόραση να ερμηνεύσω έναν αντίστοιχο χαρακτήρα με τον θεατρικό μου ήρωα, δηλαδή τόσο αρνητικό και σκοτεινό, αλλά εμένα με γοητεύουν πάντα τα κοντράστ. Ο Απόστολος είναι θετικός χαρακτήρας, ένας γλυκύτατος άνθρωπος που αγαπάει και προστατεύει τη γυναίκα του. Την ίδια στιγμή με γοητεύει που έχω να “παλέψω” με έναν ήρωα ο οποίος έχει μια πολύ λεπτή σχέση με την αίσθηση της όσφρησης, με τα βότανα, με τα αρώματα, γιατί εγώ ως Γιώργος δεν είμαι έτσι. Οπότε έπρεπε να ψάξω αυτές τις λεπτομέρειες, αυτές τις ποιότητες».

Οπως ακόμη εξομολογείται χαίρεται που αυτός ο ρόλος τον βρίσκει σε μία ώριμη καλλιτεχνικά ηλικία. «Οι “μελιστάλαχοι” ήρωες είναι αυτοί που είναι τελικά πιο δύσκολοι από τους αρνητικούς» εξηγεί. «Γιατί οι καλοί ήρωες έχουν πιο αμήχανες στιγμές. Είναι πολύ πιο δύσκολο να κάνεις μία σκηνή που λες γλυκόλογα παρά μία σκηνή που βρίζεις. Είναι πολύ πιο δύσκολο να ξεδιπλώσεις τα πιο τρυφερά σου κομμάτια, ενώ έχεις γύρω σου κάμερες, τον boomman, τρέχεις να προβάλλεις το φως για τη σκηνή, τα σύννεφα που φεύγουν...».

Την τηλεόραση ομολογεί ότι την αγαπά. «Αν και πέρασα πολλά στάδια μαζί της. Βέβαια η τηλεόραση έχει εξελιχθεί, δεν είναι η ίδια με εκείνη που γνώρισα όταν ξεκινούσα. Τότε ήταν πιο έντονη η ενα-

Πουκάμισο
Massimo Dutti.

Πουκάμισο και παντελόνι
Tommy Hilfiger,
Tommy Hilfiger Boutique.

ΕΛΕΝ ΜΑΡΝΤΕΝ ΓΡΑΜΜΑ ΑΓΑΠΗΣ ΣΤΟΝ ΜΠΡΑΪΣ ΜΑΡΝΤΕΝ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ζωγράφος και σύζυγος του πρόσφατα εκλιπόντος αμερικανού καλλιτέχνη παρουσιάζει δουλειά της για πρώτη φορά στην Αθήνα και μιλά για την Υδρα και τα ταξίδια που της άλλαξαν τη ζωή.

ΑΠΟ ΤΗ
ΜΑΡΙΑΕΝΑ ΑΣΤΡΑΠΕΛΛΟΥ

«Είναι πάρα πολύ δύσκολο. Δεν υπάρχουν λόγια παρηγοριάς. Δεν έχω καταφέρει να το αντιμετωπίσω ακόμη. Όμως θα το κάνω». Η Ελεν Μάρντεν ακούγεται καταβεβλημένη, αν και θα αρθρώσει την τελευταία της πρόταση με μια ήπια σιγουριά, με χαμηλότονη αποφασιστικότητα. Έχει μόλις φτάσει στην Υδρα μαζί με τη μία κόρη της, τη Μιραμπέλ, έπειτα από δύο βράδια στις Σπέιτοες, όπου αποκλείστηκαν εξαιτίας του απαγορευτικού απόπλου από τα λιμάνια. Η δυσκολία της, βέβαια, δεν έχει να κάνει με τη σωματική κόπωση που φέρνει ένα ταξίδι όπως το Νέα Υόρκη - Υδρα σε έναν άνθρωπο 82 ετών, αλλά με την απώλεια του επί 55 χρόνια συζύγου της, του σπουδαίου αμερικανού εικαστικού Μπράις Μάρντεν, του «modern old master» της ζωγραφικής, ο οποίος έφυγε νικημένος από τον καρκίνο πριν από περίπου ενάμιση μήνα. Ωστόσο, η επιστροφή της στην Ελλάδα και στο νησί όπου έστησαν μαζί δύο σπίτια, «ένα ψηλά στο βουνό, όταν ήμασταν νέοι και χωρίς χρήματα, και ένα κοντά στο λιμάνι τη δεκαετία του '90» (το αρχοντικό της Ελένης Κριεζή και του συζύγου της κόμη ντε Γκενερόν), ήταν επιβεβλημένη. Και αυτό γιατί σε λίγες ημέρες, από τις 21 Σεπτεμβρίου, θα πραγματοποιηθεί η πρώτη της απομνημόσυνη έκθεση στην Αθήνα – και τρίτη με την γκαλερί Gagolian –, γεγονός που της δίνει την απαραίτητη ώθηση να συνεχίσει τη ζωή μετά τη μεγάλη απώλεια.

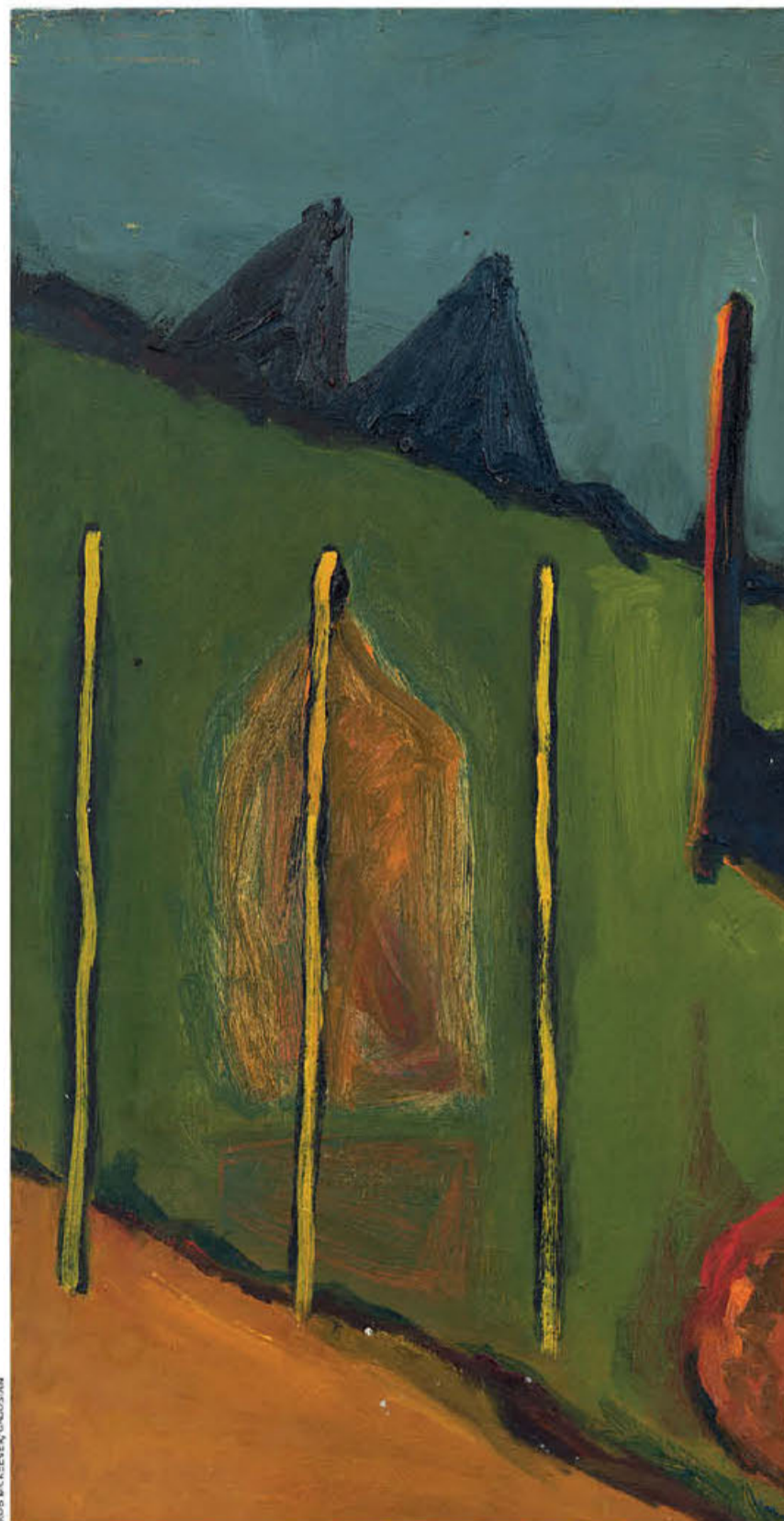
Η έκθεση ήταν προγραμματισμένη εδώ και έναν χρόνο και ο τίτλος της, τον οποίο βρήκε η ίδια η Μάρντεν, είναι «Agape/

Αγάπη». «Σκεφτόμουν την αγάπη μου για τον Μπράις, σκεφτόμουν την αγάπη που δίνεις στους κοντινούς σου ανθρώπους και διαχέεται στον κόσμο, σκεφτόμουν πόσο σημαντικό ήταν για εμάς να ερχόμαστε στο νησί και να δουλεύουμε. Και τελικά σκέφτηκα ότι αυτός ήταν ένας λιτός τίτλος που ταίριαζε στην περι-

σταση. Δεν ήξερα ότι ο Μπράις θα πεθάνει, κανείς δεν το γνώριζε. Ναι, υπό μία έννοια είναι μια επιστολή αγάπης. Προς τον Μπράις, την Ελλάδα, αλλά και την ίδια τη δουλειά» θα πει με την αργόσυρτη φωνή της. Σε αυτή την έκθεση θα παρουσιαστεί πρόσφατη δουλειά της αλλά και δύο έργα της από τις

Η Ελεν Μάρντεν στο Golden Rock Inn στο Νέβις της Καραϊβικής το 2018.

ROB MCKEENE/CORBIS

αρχές της δεκαετίας του '80 όταν στην αφαιρετική της προσέγγιση ήταν ακόμα ορατό το περίγραμμα της φύσης και των αντικειμένων, όταν δηλαδή δεν είχε φτάσει να αποσπάσει στις εικόνες της τα έντονα βιομορφικά σχήματα που χαρακτηρίζουν τη δουλειά της. «Τα ζωγράφισα στην Υδρα όταν τα κορίτσια ήταν 3 και 4 χρόνων, αν δεν απατώμαι. Είχα νοικιάσει ένα μικρό σπίτι δίπλα σε εκείνο που μέναμε και πήγαινα να ζωγραφίσω όσο εκείνες τις άφηνα με την babysitter. Είχα πολύ καιρό να δουλέψω και ήμουν ενθουσιασμένη. Γιατί είχε περάσει ένα μεγάλο διάστημα, περίπου δέκα με δεκαπέντε χρόνια, που δεν ζωγράφιζα. Με φόβιζε ο κόσμος της τέχνης και η υποδοχή της δουλειάς του Μπράις από αυτόν. Όταν όμως έγινα μητέρα άρχισα ξανά, έκανα δηλαδή το αντίστροφο από ό,τι συμβαίνει συνήθως. Γιατί όταν βρέθηκα με δύο παιδιά, είπα στον εαυτό μου: «Αν μπορώ να καταφέρω αυτό, τότε μπορώ να καταφέρω τα πάντα».

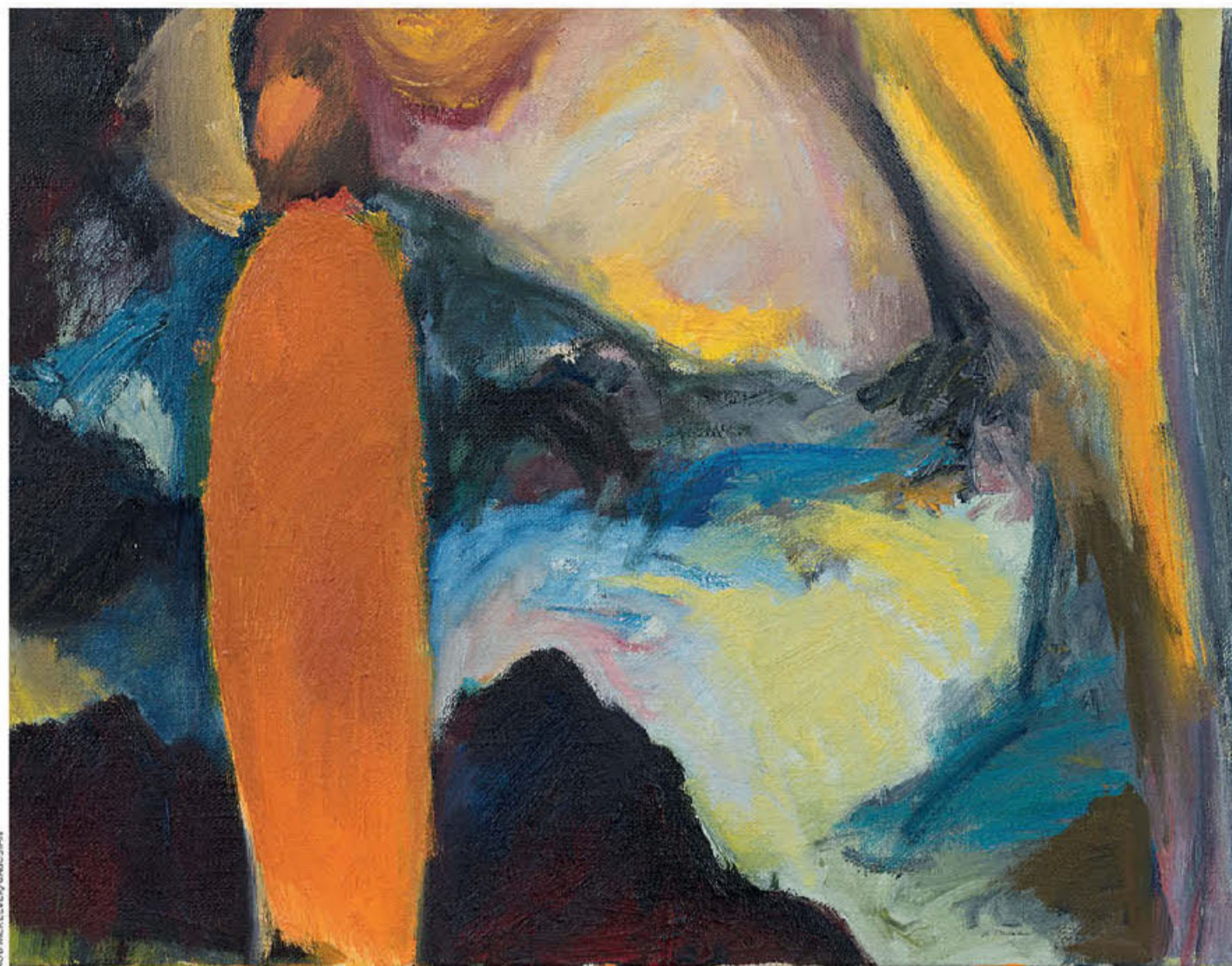
Γυναικεία συμμαχία

Το πείσμα της και το θάρρος να δημιουργήσει δίπλα σε έναν άνδρα που δοξαζόταν ως ο ζωγράφος που «άνοιξε νέους δρόμους

για την αφηρημένη ζωγραφική», ως ένας από τους σπουδαιότερους αμερικανούς καλλιτέχνες του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα, θα απέδιδαν καρπούς. Πρόσφατα ο αμερικανικός Τύπος θα έφτανε να τη χαρακτηρίσει ως τη «μεγάλη κυρία» του κόσμου της τέχνης, αν και είναι δύσκολο να μη διαφανεί η φιλική «αιχμή» ότι ήταν ανέκαθεν «του κυρίου». «Εκείνη την εποχή τα πράγματα ήταν διαφορετικά και οι γυναίκες δεν ενθαρρύνονταν να κάνουν τέχνη. Εγώ έλαβα ενθάρρυνση από άλλες γυναίκες καλλιτέχνιδες όπως η Ελίζαμπεθ Μάρει, ή η Τζένιφερ Μπάρτλετ – η Ελίζαμπεθ είχε τρία παιδιά και η Τζένιφερ ένα. Γιατί η αντιμετώπιση από «έγκριτους» της τέχνης περιλάμβανε περιγραφές της δουλειάς μου του τύπου: «Δεν είναι δα και Μπράις Μάρντεν». Λες και δεν το ήξερα. Καμία δεν θα ανεχόταν μια τέτοια αντιμετώπιση σήμερα». Η Ελεν Μάρντεν αναφέρεται στον κριτικό τέχνης της εφημερίδας «The New York Times», Μάικλ Κίεμαν, ο οποίος την ισοπέδωσε με αυτόν τον χαρακτηρισμό όταν είδε δουλειά της να εκτίθεται παράλληλα με εκείνη του συζύγου της στην Μπιενάλε του Μουσείου Whitney το 1995.

● **Αριστερά:** Έργο της Ελεν Μάρντεν που φιλοτέχνησε στην Υδρα στις αρχές των 80s. **Κάτω:** Το έτερο έργο που φιλοτέχνησε η Μάρντεν στην Υδρα.

πρόσφατα ο Γκάρι Γκάρελε, επιμελητής της μεγάλης αναδρομικής έκθεσης του Μάρντεν στο MoMA το 2006.

Δεύτερες ευκαιρίες στην Υδρα

Η Ελεν Μάρντεν γεννήθηκε ως Ελεν Χάρινγκτον στο Πίτσμπερκ και μεγάλωσε στην Πενσιλβάνια αλλά άφησε πίσω της τόσο τον τόπο καταγωγής της όσο και το πατρικό της όνομα και έγινε πολίτης του κόσμου. Η επανekίνηση της δημιουργικής ζωής της μετά τα περίπου δεκαπέντε χρόνια που παρεμβλήθηκαν ανάμεσα στις σπουδές της στο Pennsylvania State University και στην «αρχή της καριέρας της», όπως τη χαρακτηρίζει, έγινε λοιπόν σε ελληνικό έδαφος, στην Υδρα, στο νησί όπου ταξίδεψε μαζί με τον Μπράις Μάρντεν στις αρχές της δεκαετίας του '70. «Όταν πρωτοήρθα στην Ελλάδα πήγαμε στις Σπέτσες να δούμε μια φίλη μου, η μητέρα της οποίας ζούσε στο παλιό λιμάνι. Πήγαμε και στην Υδρα και λάτρεψα το μέρος. Αγάπησα αμέσως όσα αγαπώ και σήμερα: το νερό και το φως, τον μεγάλο βράχο που είναι η Υδρα. Ερχόμασταν τα καλοκαίρια με τα παιδιά μας, δεν ήθελα να μεγαλώσουν πιστεύοντας ότι η Αμερική ήταν τα πάντα. Ηθελα να έχουν φίλους από άλλες χώρες και πολιτισμούς». Οι Μάρντεν ταξίδεψαν πολύ χάρη στην Ελεν, εκείνη ήταν που έβγαλε τον Μπράις από το καβούκι του και του έδειξε τι μπορεί να ανακαλύψει κανείς στον κόσμο. Εκτός από την Υδρα απέκτησαν σπίτι και στο Μαρακές στο Μαρόκο, άλλωστε από εκεί ξεκίνησε τα ταξίδια εκτός Αμερικής η Ελεν, εμπνευσμένη

Όσο για τον ίδιο τον σύντροφό της, τον Μπράις Μάρντεν, δεν ήταν ούτε εκείνος ιδιαίτερα υποστηρικτικός. «Δεν μπορώ να πω ότι με ενθάρρυνε όταν ξεκινούσα, το έκανε πολλά χρόνια αργότερα. Αλλά μπορώ να πω ότι με βοηθούσε πολύ με τα παιδιά». Οι δυο τους γνωρίστηκαν σε ένα μπαρ στη Νέα Υόρκη στα μέσα της δεκαετίας του '60. «Εγώ σερβίριζα ποτά στο Max's Kansas City (ένα μέρος όπου σύχναζαν πολλοί εικαστικοί, συγγραφείς, μουσικοί), τον είδα και σκέφτηκα: "Γιατί δεν μου αρέσουν τέτοιοι άνδρες;". Υποθέτω ότι με ερωτεύτηκε, γιατί τελικά βρήκε το κουράγιο και ήρθε να μου ζητήσει να βγούμε ένα βράδυ. Παντρευτήκαμε πριν από περίπου 55 χρόνια». Ο Μάρντεν είχε ήδη (απο)δείξει την αγάπη του με τη δημιουργία έργων όπως το «Patent Leather Valentine» (1967), ένα πλέγμα από γραφίτη και παστέλ σε κάθε τετραγωνάκι του οποίου είχε χαράξει μικρές καρδιές που απευθύνονταν σε αυτήν. Εκείνος εσωστρεφής και λίγο ντροπαλός, εκείνη εξωστρεφής και δυναμική, «μια δύναμη της φύσης», σύμφωνα με όσους την ξέρουν, ανέπτυξαν και διατήρησαν «μια περίπλοκη αλλά πολύ κοντινή σχέση» μέσα στα χρόνια, όπως περιέγραφε

● Ένα από τα πιο πρόσφατα έργα της, το «Sanuk II» (2023).

● Η Ελεν Μάρντεν στην Υδρα τη δεκαετία του 1990.

● Στην Υδρα τη δεκαετία του '80.

ΠΕΡΠΙΑΤΩΝΤΑΣ ΣΤΟΥΣ ΔΟΛΟΜΙΤΕΣ

Προσιτές αλλά και ζόρικές πεζοπορικές διαδρομές στα παραμυθένια βουνά της Βόρειας Ιταλίας.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΑ ΒΙΛΟ

Την περίοδο που οι περισσότεροι βρίσκονται ακόμη στη θάλασσα, εμείς παίρνουμε τα βουνά. Συγκεκριμένα, τα πανέμορφα βουνά της Βόρειας Ιταλίας. Έχουμε λόγο: στη φημισμένη για τα χιονοδρομικά κέντρα της περιοχή – δημοφιλή προορισμό για τους λάτρεις των χειμερινών σπορ αλλά και για τους ισχυρούς του χρήματος, τις διασημότητες και τους εναπομείναντες ευρωπαίους αριστοκράτες – τώρα που έχουν λιώσει τα χιόνια μπορούμε να απολαύσουμε μερικές από τις ομορφότερες πεζοπορίες. Ειδικά το ανατολικό τμήμα των Ιταλικών Άλπεων, οι Δολομίτες, μας προσφέρει χιλιάδες (εύκολα ή και δυσκολότερα) μονοπάτια. Δρόμους χαραγμένους από αιώνες, οι οποίοι διασχίζουν τοπία εξωπραγματικής ομορφιάς, περνάνε ανάμεσα από απόκρημνες βραχώδεις κορυφές που μοιάζουν με καταπράσινα φαράγγια και από πυκνά δάση στα ξέφωτα των οποίων λάμπουν στο φως του ήλιου μικρές πεντακάθαρες λίμνες. Φοράμε κι εμείς ένα ζευγάρι άνετα παπούτσια για πεζοπορία, βάζουμε στο σακιδιό μας τα απαραίτητα, κάτω για το κολατσιό, λίγο νερό, αντηλιακό, εντομοαπωθητικό και καταπραυντικό τζελ για τα τσιμπήματα (γιατί καλά και ωραία τα δάση αλλά έχουν και τους «κινδύνους» τους), και ξεκινάμε. Εννοείται πως αν δεν είμαστε έμπειροι σε τέτοιου είδους πεζοπορίες επιλέ-

Οι Δολομίτες με τις μυτερές κορυφές τους, τα πυκνά δάση τους και τα λιβάδια τους σε όλο τους το μεγαλείο.

γουμε να ακολουθήσουμε μια εκδρομή με πειραμένο οδηγό, από εκείνες που διοργανώνονται στην περιοχή και απευθύνονται σε όλα τα βαλάντια.

Εξωπραγματικά τοπία
Βρισκόμαστε λοιπόν στους Δολομίτες, στις Άλπεις της Βορειοανατολικής Ιταλίας, οροσειρά που πήρε το όνομά της από τον γάλλο γεωλόγο, ορυκτολόγο και ηφαιστειολόγο Ντεονιά Ντολομιέ. Πρόκειται για τον επιστήμονα που πρώτος περιέγραψε το πέτρωμα από το οποίο απο-

τελούνται οι απόκρημνες κορυφές της περιοχής, τον δολομίτη, ο οποίος στο φως του ήλιου παίρνει ένα εξωπραγματικό γκριζογάλανο χρώμα. Τα βουνά με τους εντυπωσιακούς σχηματισμούς έχουν ανακηρυχθεί Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO και αποτελούν (μαζί με τις υπόλοιπες Άλπεις) τον παράδεισο των σκιέρ που τον χειμώνα συνωστίζονται στις πίστες, μεταξύ άλλων, της Κορτίνα Ντ'Αμπέτσο, του Πάσο νιελ Τονάλε, της Κορβάρια της Αλάνια Βαλσέζια, του

Σάουζε ντ'Ουλε, του Λιβίνιο και του Κουρμαγέ, για να φτάσουμε σιγά-σιγά και στα δυτικά σύνορα της Ιταλίας με τη Γαλλία. Πίσω όμως στους Δολομίτες που σήμερα θα μονοπωλήσουν το ενδιαφέρον μας: Τα βουνά που τον χειμώνα ντύνονται στα λευκά από το χιόνι, το καλοκαίρι και το φθινόπωρο, καταπράσινα και ανοιχτόκαρδα, ενδείκνυνται για πεζοπορία, ορειβασία και αναρρίχηση. Και προσφέρουν διαδρομές και πίστες για σπορ όποιες και αν είναι οι δυνατότητές σας, είτε είστε

ερασιτέχνης περιπατητής είτε έμπειρος ορειβάτης.

Περιπέτεια στην Alta Via I
Από τα διάσημα ορεινά μονοπάτια τους – τις Alte Vie όπως λέγονται στα ιταλικά – το πιο διάσημο είναι η Alta Via I. Πρόκειται για πολυήμερη διαδρομή γεμάτη μαγικές εικόνες, κατά τη διάρκεια της οποίας λειτουργούν διάφορα καταφύγια. Το μονοπάτι διατρέχει περί τα 120 χιλιόμετρα και φτάνει σε υψόμετρο 2.752 μέτρων! Ξεκινάει από τη Λίμνη του

Μπράιες βορείως της Κορτίνα Ντ'Αμπέτσο και φτάνει στο Μπελούνο, πάνω από το Τρεβίζο. Για να το διασχίσουμε ολόκληρο χρειάζονται εννέα ημέρες, εννοείται όμως πως οι τουριστικές πεζοπορικές εκδρομές που διοργανώνονται σε διάφορα σημεία του, και οι οποίες απευθύνονται και σε ανθρώπους που δεν έχουν εμπειρία σε τέτοιου είδους «περιπέτειες», διαρκούν το πολύ 5-6 ώρες. Το πέρασμα Falzarego που συνδέει το Αγκόρντιο με την Κορτίνα Ντ'Αμπέτσο, το

Πράσινες οι αποχρώσεις του νερού στη Λίμνη του Μπράιες.

πέρασμα Staulanza και το Rifugio Nuolau με το παλαιότερο εν λειτουργία καταφύγιο στους Δολομίτες, μια ξύλινη «καλύβα» που χτίστηκε το 1883, είναι μερικές από τις δημοφιλέστερες στάσεις.

Via Ferrata, για τους έμπειρους

Πιο δύσκολη και σύνθετη η Alta Via II είναι η μεγαλύτερη πεζοπορική διαδρομή στους Δολομίτες, καθώς καλύπτει απόσταση που υπερβαίνει τα 160 χιλιόμετρα. Για να την περπατήσεις ολόκληρη χρειάζονται

11 με 14 ημέρες. Ξεκινά από το Μπρεσανόνε, ένα χωριό βορείως του Μπολτσάνο, και τελειώνει στην τοποθεσία Croce d'Aune, κοντά στο χωριό Φέλτρε. Ένα από τα πιο εντυπωσιακά σημεία της είναι το πέρασμα κοντά από τον παγετώνα Μαρμολάντα. Έχει πολλά ζόρικα σημεία, ανάμεσά τους πολλές από τις διάσημες Vie Ferrate (στον ενικό Via Ferrata, δηλαδή σιδερένιος δρόμος) όπως ονομάστηκαν τα αναρριχητικά μονοπάτια της περιοχής με τα βοηθητικά συρματόσκοινα και τις σι-

δερένιες σκάλες. Δημιουργήθηκαν στα τέλη του 19ου αιώνα στους Δολομίτες και σε άλλα σημεία των Ιταλικών Άλπεων για να διευκολύνουν το πέρασμα των ντόπιων από τα δυσπρόσιτα σημεία και επεκτάθηκαν περισσότερο και χρησιμοποιήθηκαν πολύ κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο για τη διέλευση των στρατευμάτων και για τον έλεγχο των συνοριακών γραμμών. Ο όρος χρησιμοποιείται πλέον διεθνώς για αυτού του είδους τις απαιτητικές διαδρομές. Η Alta Via II φτάνει ψηλότερα από